

Rīgas Stradiņa universitāte
Psiholoģijas laboratorija
Testu un aptauju reģistrs

1. Instrumenta nosaukums latviešu valodā, autora vārds uzvārds, adaptācijas vai izveides gads:

Kognitīvo kļūdu aptauja CD-Quest, adaptāciju latviešu valodā veikušas Mārtinsone & Regzdiņa, 2019, RSU.

2. Instrumenta nosaukums oriģinālvalodā (adaptētajam instrumentam), autora vārds uzvārds, izveides gads:

Cognitive Distortions Questionnaire; CD-Quest; *De Oliveira et al*, 2015.

3. Īss instrumenta vispārīgs raksturojums(ko mēra, cik un kādas skalas un jautājumi, atbilžu sniegšanas forma, atslēga jeb atbilžu interpretācija u.c.):

De Oliveira (*De Oliveira*) izveidoja 15 apgalvojumu Kognitīvo kļūdu jeb izkropļojumu aptauju angļu un portugāļu valodās, kas organizēta divās dimensijās, piedāvājot izvērtēt ne tikai kopējo kognitīvo kļūdu skaitu, bet arī biežumu un intensitāti (*De Oliveira et al*, 2015).

Autora mērķis bija izveidot instrumentāriju, ko varētu lietot gan psihoterapijas klienti (lai veicinātu viņu izpratni par kognitīvo kļūdu, tām sekojošo emocionālo stāvokļu un disfunkcionālās uzvedības saistību), gan psihoterapeiti (lai kvantitatīvi izvērtētu savu klientu kognitīvo kļūdu biežumu un intensitāti terapijas procesā) (*De Oliveira et al*, 2015).

Izmantojot aptauju, tiek novērtētas piecpadsmit kognitīvās kļūdas jeb izkropļojumus: melnbalto jeb “visu vai neko” domāšanu (dēvētu arī par domāšanu pretstos) (*dichotomous thinking, also called all-or-nothing, black and white, or polarized thinking*), negatīvas nākotnes prognozēšanu (*fortune telling*), pozitīvās pieredzes ignorēšanu (*discounting the positive*), emocionālo spriešanu (*emotional reasoning*), “birku piekāršanu” (*labeling*), negatīvā pārspīlēšanu/pozitīvā nozīmes samazināšanu (*magnification/minimization*), negatīvo filtru (*selective abstraction, also called mental filter and tunnel vision*), domu lasīšanu (*mind reading*), pārmērīgu vispārināšanu (*overgeneralization*), personalizēšanu (notiekošā uztveršanu personīgi) (*personalization*), “vajag” un “jābūt” apgalvojumus (*should statements, also “musts”, “oughts”, “have tos”*), pārsteidzīgu secināšanu (*jumping to conclusions, also called arbitrary inference*), vainošanu (citu vai sevis) (*blaming (others or oneself)*), “ja nu?” jautājumu uzdošanu (*what if?*), nelabvēlīgus salīdzinājumus (*unfair comparisons*). (*De Oliveira et al*, 2015).

Aptauju (oriģināla $\alpha = 0,85$, modeļa atbilstības indeksi: RMSEA < 0,075, CFI = 0,87, $\chi^2(90) = 179,85$, $p < 0,001$) veido viena skala jeb faktors, piecpadsmit kognitīvo kļūdu jeb izkropļojumu definīcijas ar tās paskaidrojošiem piemēriem no ikdienas dzīves. Instrukcijā respondents tiek lūgts novērtēt savu domāšanas veidu par pagājušo nedēļu. Pie katra kognitīvās kļūdas apraksta dota tabula, kurā respondentam jāatzīmē sev atbilstošākā vērtība no 0 līdz 5, tādējādi vienlaicīgi izvērtējot, ne tikai kopējo kognitīvo kļūdu rādītāju, bet arī katras domāšanas kļūdas intensitātes (cik ļoti konkrētajā situācijā indivīds tam ticēja: nedaudz – “līdz 30%”, stipri – “31 – 70%”, ļoti stipri – “virs 70%”, oriģināla intensitātes dimensijai $\alpha = 0,89$), un biežuma (cik bieži indivīds šādi domāja: nemaz – “man nebija šādu domu”, dažreiz – “1-2 dienas”, bieži – “3-5 dienas”, gandrīz visu laiku – “6-7 dienas”, oriģināla biežuma dimensijai $\alpha = 0,91$) rādītājus par pagājušo nedēļu. Kognitīvo kļūdu jeb izkropļojumu rādītājs tiek aprēķināts, summējot iegūtās balles, minimālais iegūstamais punktu skaits ir 0, maksimālais - 75. Augstāks rādītājs liecina par lielāku kognitīvo kļūdu klātbūtni domāšanā (*De Oliveira et al*, 2015; *De Oliveira*, 2012).

Origināla autors ir izveidojis divas aptaujas formas – individuālai izpētei un pētniecībai. Iespējams veikt gan individuālu izpēti, gan daudzskaitlīgu pētījumu ar daudziem respondentiem. Izpēti var veikt gan psihologs vai psihoterapeits, gan klients pats. Latviešu valodā adaptēta pētniecībai daudziem respondentiem piemērotā versija. Instrukcija respondentiem lasāma instrumenta pielikumā.

4. Informācija par instrumenta lietošanas noteikumiem:

Tests ir aizsargāts ar autortiesībām un jālūdz un jāsaņem oriģināla autora atļauja tā izmantošanai. Lūdzam Jūs vērsties pie oriģināla autora ar lūgumu izmantot latviski adaptēto instrumentu sava darba vajadzībām. Rakstiski saņemtā atļauja ir jāiesūta Psiholoģijas laboratorijas testu un aptauju reģistra atbildīgajai kontaktpersonai ([skat. reģistra web](#)). Jāizpilda un jāiesūta arī web ievietotais iesniegums. Pēc tam, balstoties uz no oriģināla autora saņemto informāciju un Jūsu iesniegumu, izsniegsim Jums instrumentu.

Autors: Irismar Reis de Oliveira, MD, PhD

Professor of Psychiatry, Department of Neurosciences and Mental Health, Federal University of Bahia, Brazil

Adjunct Professor, Department of Psychiatry and Behavioral Sciences, McGovern Medical School, The University of Texas Health Science Center at Houston (UTHealth)

epasts: irismar.oliveira@uol.com.br ; irismar.oliveira@me.com

5. Pamatinformācija par adaptētā vai izveidotā instrumenta psihometriskajiem rādītājiem (piem. Kronbaha alfas koeficients) un/vai izlases raksturojums:

Adaptētās versijas izlases raksturojums: 246 latviski runājoši respondenti ($n(\text{siev}) = 80,50\%$, $n(\text{vīr}) = 19,50\%$) vecumā no 18 līdz 82 gadiem ($M = 34,97$, $SD = 17,45$). Retestu aizpildīja 30 respondenti vecumā no 20 līdz 50 gadiem ($M = 29,83$), 83,33 % sievietes, 16,67 % vīrieši.

Adaptētās versijas psihometriskie rādītāji:

Augsta pantu iekšējo saskaņotību gan skalas kopējā ($\alpha = 0,87$), gan intensitātes ($\alpha = 0,86$) un biežuma ($\alpha = 0,86$) dimensijās.

Testa - retesta noturība ir augsta, jo iekļaujas diapazonā $0,8 \leq r_{re} \leq 1$ ($r_{re} = 0,81$, $p = 0,000$)

Modeļa atbilstības kritērijs: SRMR kritērijs iekļaujas atbilstības diapazonā $\leq 0,08$ (SRMR = 0,05), arī RMSEA kritērijs iekļaujas atbilstības diapazonā $\leq 0,05$ (RMSEA = 0,05), savukārt CFI kritērijs nesasniedz, bet ir pietuvināts atbilstības diapazonam $\geq 0,95$ (CFI = 0,94).

Aptaujas reakcijas un diskriminācijas indeksi, apstiprinošās faktoru analīzes rādītāji pievienoti tabulā:

Kaizera-Meyera-Olkina kritērijs ir $> 0,70$ (KMO = 0,91), Bartleta testa p vērtība ir $< 0,05$ ($p = 0,000$), minētie rādītāji apliecina datu piemērotību faktoru analīzes veikšanai. Aplūkojot rezultātus, redzams, ka aptaujas panti, atbilstoši oriģinālversijai, veido vienu faktoru, apgalvojumu faktoru svāriem iekļaujoties diapazonā no 0,40. Aprēķinot reakcijas indeksa robežas, tām jāiekļaujas intervālā no 1,00 līdz 4,00. Aplūkojot reakcijas indeksu rādītājus, var secināt, ka visi apgalvojumi iekļaujas aprēķinātajā intervālā no 1,00 līdz 4,00 (1,14 – 1,77, $M = 1,50$), kas liecina, ka skalā pastāv līdzsvars starp viena un otra pola atbildēm, pantu tulkojums ir pilnvērtīgs un atbilstīgs kultūrvidei un aptaujas skalai. Diskriminācijas indeksa rādītājiem jāiekļaujas robežās no 0,20 līdz 0,80. Visi piecpadsmit panti iekļaujas robežās no 0,20 līdz 0,80 (0,44 – 0,60, $M = 0,53$), kas liecina, ka apgalvojumi ir attiecināmi uz mērāmo pazīmi.

Kognitīvo kļūdu aptaujas CD-Quest adaptētās versijas faktoru struktūra saskan ar oriģinālo versiju, veidojot vienu faktoru, reakcijas un diskriminācijas indeksi iekļaujas paredzētajā intervālā, liecinot, ka pastāv līdzsvars starp viena un otra pola atbildēm, kā arī to, ka aptaujas panti diferencē atbildes pēc mērāmās pazīmes. Kronbaha alfa ir līdzīga aptaujas oriģinālversijai un atspoguļo augstu skalas iekšējo saskaņotību, testa retesta rezultāts apliecina

mērījumu stabilitāti laikā, kas liecina par aptaujas piemērotību izmantošanai latviešu kultūrvidē.

Informācija aprakstam sagatavota RSU Psiholoģijas laboratorijā.

Ja Jums rodas jautājumi par šo aprakstu, interesē RSU adaptētie vai izveidotie instrumenti, to pieejamība, izmantošanas iespējas, kā arī rodas jebkuri jautājumi saistībā ar testu un aptauju reģistru, sazinieties ar Psiholoģijas laboratorijas testu un aptauju reģistra atbildīgo kontaktpersonu. Kontaktinformāciju meklējiet reģistra mājas lapā: <https://www.rsu.lv/psihologijas-laboratorija/testu-aptauju-registrs>